

Buletin informativ editat în cadrul inițiativei „Sustinerea democrației, a independenței și transparenței instituțiilor publice-cheie din Republica Moldova”

BULETIN INFORMATIV

NR.1. MARTIE 2020

Cuprins

TRANSPARENȚĂ: Susținerea democrației, a independenței și transparenței instituțiilor publice-cheie din Republica Moldova
2

NOUTĂȚI: Ce loc ocupă Republica Moldova în Indicele Percepției Corupției 2019
4

NOUTĂȚI: Europa - din ce în ce mai nemulțumită cu democrația. Moldova - în „criză” de democrație
5

DEMOCRAȚIE: IDIS „Viitorul” va da o notă democrației din Moldova
7

ANALIZĂ: Cui îi este convenabilă vânzarea „Metalferos”
9

OPINIE: Economistul Mihai Manoli: „Entitățile publice din Republica Moldova se caracterizează printr-o lipsă a eficienței în activitatea lor”
11

EXPERIENȚA SLOVACIEI: Povestea din spatele unei limuzine
13

Democrație prin transparență și independență

Institutul pentru Dezvoltare și Inițiative Sociale (IDIS) „Viitorul”, continuă, în parteneriat cu Institutul pentru Reforme Economice și Sociale din Slovacia (INEKO), să contribuie la susținerea democrației în Republica Moldova prin consolidarea transparenței, independenței și a durabilității financiare a autorităților publice locale, a întreprinderilor cu capital public și instituțiilor publice din Moldova prin transferul de know-how din proiectele similare implementate cu succes în Slovacia.

Astfel, din octombrie 2019 și până în martie 2021, ne vom uni eforturile pentru a susține rezultatele obținute pe parcursul cooperării cu partenerii slovaci începând cu anul 2015.

continuarea la pag.2

TRANSPARENȚĂ

Susținerea democrației, a independenței și transparenței instituțiilor publice-cheie din Republica Moldova

Echipa inițiativei

Inițiativa „Susținerea democrației, a independenței și transparenței instituțiilor publice-cheie din Republica Moldova” este implementată de Institutul pentru Dezvoltare și Inițiative Sociale (IDIS) „Viitorul”, în parteneriat cu Institutul pentru Reforme Economice și Sociale din Slovacia (INEKO) în perioada octombrie 2019 – martie 2021.

Inițiativa este susținută financiar de Programul de Asistență Oficială pentru Dezvoltare al Republicii Slovace (SlovakAid) și are ca scop informarea publicului despre dezvoltarea democrației și independența instituțiilor-cheie ale statului, precum și îmbunătățirea transparenței și a stabilității financiare a autorităților publice locale și a întreprinderilor cu capital public din Republica Moldova.

Prin urmare, în 2016 am lansat portalul de date deschise care monitorizează bugetele autorităților publice locale din Republica Moldova: www.localbudgets.viitorul.org. Portalul online, care include peste 950 000 de date prezintă nivelul de transparență al gestionării finanțelor publice în 898 de localități și 32 de raioane ale țării. Printre indicatorii monitorizați se numără ponderea veniturilor și a cheltuielilor, datoriile înregistrate, împrumuturile luate de la stat și activele financiare în perioada 2007 – 2012.

Au urmat **portalul de transparență a autorităților publice locale** - www.localtransparency.viitorul.org și clasamentul celor mai transparente primării și consilii raioanele în perioada 2016-2018; **Indicele de dezvoltare al mediului de afaceri regional**, prezentat pe www.competitiveness.viitorul.org și nu în ultimul rând, **topul celor mai transparente și sustenabilitate financiar întreprinderi cu capital public** din Republica Moldova, făcut public pe portalul www.companies.viitorul.org.

Toate produsele, preluate din experiența Slovaciei, au reușit să asigure în timp un control mai riguros și o monitorizare mai detaliată a nivelului de transparență a activității și a procesului bugetar ce vizează autoritățile administrației publice locale și companiile de stat.

TRANSPARENȚĂ

Scopul proiectului:

Informarea publicului despre dezvoltarea democrației și independența instituțiilor-cheie ale statului, precum și îmbunătățirea transparenței și a stabilității financiare a autorităților publice locale și a întreprinderilor cu capital public din Republica Moldova.

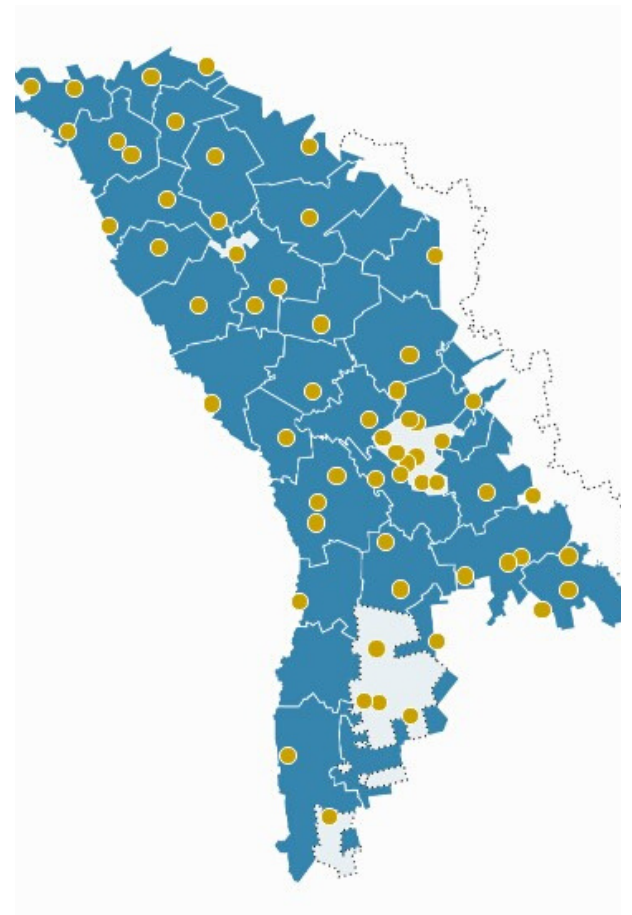
Obiectivele proiectului:

- Susținerea dezbaterii publice despre starea actuală a democrației în Republica Moldova.
- Consolidarea independenței instituțiilor publice-cheie din Republica Moldova.
- Creșterea transparenței și implementarea măsurilor anticorupție în întreprinderile cu capital public și administrațiile publice locale din Republica Moldova.

Rezultate preconizate:

- Analiza privind starea actuală și dezvoltarea democrației în Republica Moldova.
- Analiza cu privire la independența instituțiilor publice cheie din Republica Moldova.
- Actualizarea clasamentului de transparență și a evaluării privind sănătatea financiară a întreprinderilor cu capital public și administrațiilor publice locale: <http://companies.viitorul.org/>, <http://localbudgets.viitorul.org/> și <http://localtransparency.viitorul.org/>.
- Buletine informative lunare.

Și pentru publicul larg interesat deopotrivă de transparență și profitabilitatea instituțiilor-cheie, au fost colectate date pentru portalurile de informare pentru cetățeni <http://localbudgets.viitorul.org/> și <http://companies.viitorul.org/>. Acestea conțin informații concentrate despre sustenabilitatea primăriilor/raioanelor și a companiilor de stat. Clasamentul celor mai transparente întreprinderi de stat și autorități publice locale din Moldova urmează să fie făcut public în vara anului curent.

Activități

Obiectivul proiectului este de a reduce riscul „statului capturat” și „putere abuzivă” pentru dezvoltarea democrației în Moldova. Astfel, de la începutul proiectului, adică din octombrie 2019 și până în martie 2020 au fost efectuate activități de facilitare a consolidării nivelului de transparență în cadrul companiilor de stat și a autorităților publice locale.

Pentru acest scop au fost colectate informații care stau la baza elaborării clasamentului de transparență pentru întreprinderile cu capital public <http://companies.viitorul.org/> și autorități publice locale <http://localtransparency.viitorul.org/>. Conform metodologiei preluate de la slovaci, atât companiilor, cât și autorităților locale le sunt expediate solicitări de acces la informație, iar răspunsurile sunt evaluate conform unei metodologii complexe.

NOUTĂȚI

Ce loc ocupă Republica Moldova în Indicele Percepției Corupției 2019

La 23 ianuarie 2020 Transparency International a lansat Indicele Percepției Corupției pentru anul 2019 (IPC 2019). Peste 2/3 din țările incluse în clasament stagnează sau prezintă semne de regres în eforturile lor anticorupție.

IPC 2019 a fost calculat în baza a 13 studii ale unor organizații notorii (inclusiv 9 – pentru Republica Moldova) pentru a evalua nivelul percepției corupției din sectorul public în 180 de țări și teritorii. Indicele este calculat la o scară de la 0 până la 100, unde „0” semnifică corupție totală, iar „100” – lipsă totală de corupție.

Peste 2/3 din țările incluse în clasamentul IPC 2019 au un scor sub 50 puncte, scorul mediu fiind de doar 43 puncte. În fruntea clasamentului IPC 2019 sunt Danemarca și Noua Zeelandă (ambele cu un scor de 87 puncte) și Finlanda (86 puncte), la polul opus – Siria, Sudanul de Sud și Somalia, respectiv, cu un scor de 13, 12 și 9 puncte. Începând cu 2012 peste 20 de țări și-au îmbunătățit semnificativ scorurile, în special, Estonia, Grecia și Guyana. Aproape 20 de țări au căzut semnificativ în clasament, inclusiv Australia, Canada și Nicaragua.

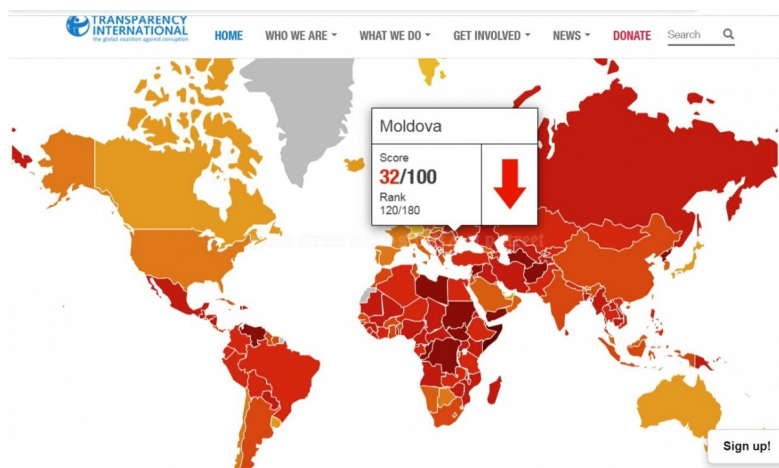
Republica Moldova în clasamentul IPC 2019

În 2019, Republica Moldova a înregistrat un scor al IPC de 32 puncte, fiind pe locul 120 din 180 țări (în IPC 2018, Moldova, cu un scor de 33 puncte, a fost pe locul 117 din 180 țări). Pentru comparație, în 2019 Georgia se află pe locul 44, România – 70, Armenia – 77, Ucraina – 126, Rusia – 137, Uzbekistan – 153, Turkmenistan – 165.

Anul 2019 pentru Republica Moldova a fost unul dificil: s-au schimbat trei guvernări; s-a constituit o alianță situațională care a înlăturat de la putere oligarhul ce a capturat statul, a început să adopte legi menite să demonteze regimul oligarhic. Cu regret, după destrămarea subită a acestei alianțe prioritățile noii guvernări s-au reconfigurat imediat. În pofida efortului inițial depus în Parlament de a elucida fraudă din sistemul bancar, raportul comisiei de anchetă a rămas fără atenția cuvenită. Organele de resort au declarat o intensificare a investigațiilor, însă activele persoanelor implicate în furtul miliardului, spălări de bani, capturarea statului, au rămas în controlul acestora. Deși Procuratura Generală a verificat activitatea procuraturilor specializate, totuși reforma veritabilă a întregului sistem judiciar stagnează. S-a investit masiv în crearea Agenției de Recuperare a Bunurilor Infraționale, dar procesul de recuperare a banilor fraudăți trenează în continuare.

Pentru a susține statul democratic de drept în Republica Moldova, țările din Uniunea Europeană și din Parteneriatul Estic trebuie să elaboreze și adopte legi similare Actului Magnitsky, aplicând restricții de circulație și înghețând activele marilor corupți, consolidând cadrul legal de prevenire a spălării banilor, impulsivând activitatea Parchetului European recent creat și facilitând recuperarea activelor fraudate.

Sursa: www.transparency.md

Europa - din ce în ce mai nemulțumită cu democrația. Moldova - în „criză” de democrație

Sursa: www.dw.com

Europeenii sunt tot mai divizați în ceea ce privește democrația. Pe bătrânul continent se află și „cele mai mulțumite și cele mai nemulțumite democrații”, conform unui nou studiu. Există o „diferență în creștere între nordul și sudul Europei” când vine vorba despre încrederea în democrație, dar și o creștere globală a nemulțumirii față de democrație, potrivit unui raport al Centrului pentru Viitorul Democrației (Centre for the Future of Democracy), din cadrul Universității Cambridge. Raportul a folosit un set de date unic, de peste 4 milioane de oameni. Acesta combină peste 25 de sondaje internaționale care acoperă 154 de țări între 1995 și 2020, cu unele date până în 1973.

Deși studiul nu a analizat direct cauzele, acesta a remarcat că anumite crize pe termen scurt, în special „șocurile economice, scandalurile de corupție și crizele politice” au avut „un efect imediat observabil asupra nivelului mediei de nemulțumire civică”.

Studiul actual Cambridge arată cel mai înalt nivel de nemulțumire globală față de democrație, de la începutul seriei acestor publicații, începută în 1995. În general, populația care are parte de democrații dezvoltate, din Europa, America de Nord, Asia de Nord-Est și Australia a devenit semnificativ mai puțin satisfăcută, încă din anii 1990. În timp ce două treimi dintre cetățeni s-au simțit mulțumiți în anii 1990, acum, mai puțin de jumătate se declară mulțumiți.

Moldova - „criză”

Studiul Cambridge, care a chestionat oameni din 154 de țări, a împărțit țările în patru categorii de satisfacție: criză, stare de disconfort, îngrijorare și mulțumire. Astfel, **Moldova, alături de Ucraina, Mexic, Brazilia, Columbia, Peru și Venezuela e printre țările aflate în ultima categorie, cea de „criză”.**

De departe, cele mai multe țări se află în cele două categorii din mijloc: Germania, împreună cu multe „noi democrații” din Europa Centrală și de Est se află în categoria „îngrijorare”, în timp ce România, Bulgaria, dar și Marea Britanie, Statele Unite, Spania, Italia sau Franța sunt clasate mai jos, la „stare de disconfort”. Din punctul de vedere al dimensiunii populației, „starea de disconfort” („malaise”) a fost de departe cea mai largă categorie, reprezentând aproximativ 1,09 miliarde de persoane. Singurele țări în care oamenii sunt considerați „mulțumiți” de democrație sunt Elveția, Danemarca, Luxemburg, Norvegia, Irlanda, Olanda și Austria.

Topul celor mai corupte instituții din Republica Moldova în 2019: MAI, primăriile și Serviciul Vamal, în fruntea clasamentului

Ministerul Afacerilor Interne, cel al Sănătății, Muncii și Protecției Sociale, primăriile, dar și Serviciul Vamal sunt printre instituțiile, unde au fost depistate cele mai multe acte de corupție, în anul 2019. Informația se conține în raportul de activitate al Centrului Național Anticorupție (CNA) pentru anul trecut, în care sunt prezentate și date despre subiecții infracțiunilor de corupție, nivelul de gravitate al faptelor de corupție, precum și localitățile în care au fost constatate cele mai multe cazuri de corupție.

Astfel, din numărul total de infracțiuni constatate, 56 au fost înregistrate în MAI, câte 26 în cadrul MSMPS și în autoritățile publice locale, 21 în Serviciul Vamal, 17 în birourile de avocatură, 13 în Ministerul Educației, Culturii și Cercetării, câte cinci în Ministerul Agriculturii, Dezvoltării Regionale și Mediului și ANSA, patru în organele justiției.

Mai puține infracțiuni de corupție au fost înregistrate în cadrul Ministerului Finanțelor (1), câte 2 la Ministerul Afacerilor Externe și Intergării Europene, Ministerul Apărării, oficiile executorilor judecătorești și 3 infracțiuni în Agenția Serviciilor Publice.

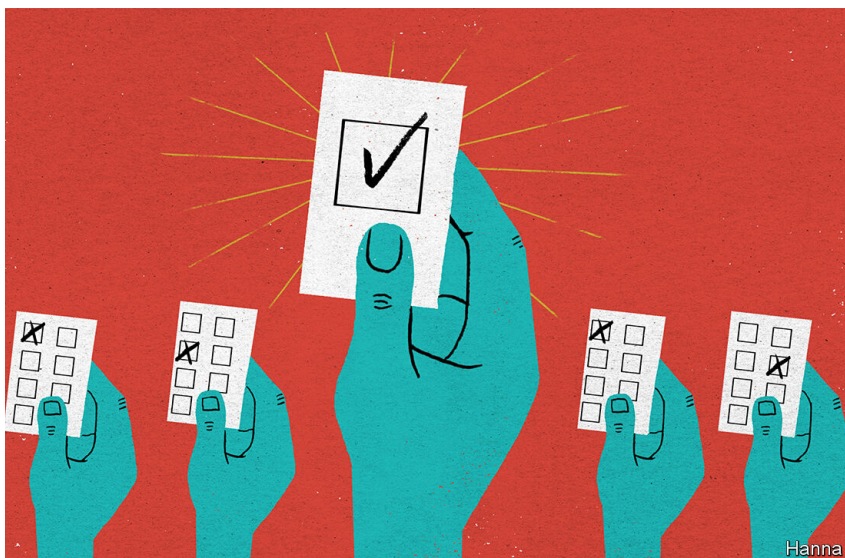
Sursa: www.cna.md

Printre subiecții actelor de corupție, depistate în 2019, sunt 45 de inspectori de poliție, 28 de șefi de instituții autonome din cadrul autorităților, 18 directori și adjuncți de întreprinderi de stat, 11 primari și viceprimari, 5 persoane din domeniul ocrotirii sănătății 4 inspectori vamali, 3 persoane din domeniul educației, 2 inspectori fiscali, 2 directori și adjuncți de agenții naționale etc.

În sectorul privat și liber-profesionist, subiecți ai dosarelor CNA au fost 180 de persoane fizice, 24 de directori de întreprinderi și organizații din sectorul privat, 3 executori judecătorești și 18 avocați.

Ca și în anii precedenți, în capul listei se află municipiul Chișinău (441), urmat de Bălți cu 38 de infracțiuni depistate și Cahul cu 19. În total, în perioada de raport, ofițerii de urmărire penală au avut în gestiune, 1891 de cauze penale, iar în cadrul acestora au fost reținute 156 de persoane. Față de 50 din persoanele reținute a fost aplicat arestul preventiv.

În premieră, Institutul pentru Dezvoltare și Inițiative Sociale (IDIS) „Viitorul” și INEKO Slovacia desfășoară studiul sociologic de evaluare a situației actuale și a dezvoltării democrației în Republica Moldova. Studiul este un raport național desfășurat pe baza unei metodologii coordonate de către INEKO Slovacia, la care experții IDIS „Viitorul” aduc și anumite inovații.

IDIS „Viitorul” va da o notă democrației din Moldova

Scopul studiului sociologic este evaluarea calității democrației din Republica Moldova în raport cu participarea politică, independența instituțiilor publice, libertăți civile, amploarea corupției etc. Statul de drept și societatea civilă sunt de neconceput în afara democrației, aceasta fiind o condiție inerentă formării, consolidării și manifestării practice a acestora.

Potrivit Indicelui Democrației, Republica Moldova s-a clasat în 2018 pe poziția 79 din 167 de state, cu un scor de 5,85 din 10 puncte posibile, în scădere cu 0,09 față de 2017. Republica Moldova a fost apreciată drept o țară cu un „regim hibrid” înregistrând o ușoară scădere în Indicele Democrației. De altfel, Republica Moldova a retrogradat pentru prima dată, în 2017, la statutul de regim hibrid, după ce până în acel an era considerată o țară cu „democrație defectuoasă”. Moldova stă cel mai prost la cultura politică (4,38) și funcționalitatea guvernului (4,64).

Moldova în 2020 este considerată o țară aflată la frontiera unei democrații fine și neconsolidate. Manifestând unele dintre atributele unei democrații, este stabilă pe termen scurt, dar e de departe de idealul democratic. Statul de drept este un sine qua non pentru guvernarea democratică. Iar un stat de drept extrem de slab, contribuie profund la un nivel înalt de corupție. Deși Moldova deține infrastructura generală pentru statul de drept, practica sa este selectivă. Un sistem de justiție defectuos afectează toate aspectele vieții în Moldova. Pe plan economic, acesta paralizează investițiile, oportunitățile și concurența.

Pe plan politic, instituțiile din sectorul justiției sunt deseori văzute ca instrumente pentru propriile interese. În același timp, eficiența guvernului în Moldova este una scăzută, reprezentând o problemă omniprezentă și cronică. O provocare continuă a guvernantei democratice în Moldova este lipsa responsabilității publice. Și pentru a funcționa eficient, guvernul trebuie să răspundă nevoilor exprimate ale cetățenilor și să devină responsabil de acțiunile sale.

DEMOCRAȚIE

În acest context, studiul de evaluare a situației actuale și a dezvoltării democrației în Republica Moldova desfășurat de IDIS „Viitorul” și INEKO Slovacia în perioada octombrie 2019-iunie 2020 urmărește sprijinirea dezbaterii publice despre starea actuală a democrației în Republica Moldova în baza datelor rezultatelor unui sondaj efectuat între experți-cheie și reprezentanții diasporei, focus grupuri și rezultate ale unui sondaj de opinie public reprezentativ.

Vedeți mai jos câteva dintre întrebările adresate:

- Considerați că Republica Moldova este guvernată în funcție de voința oamenilor?
- Cum s-a schimbat calitatea democrației în Republica Moldova în ultimii cinci ani?
- Cum evaluați contribuția instituțiilor publice la calitatea democrației în Republica Moldova?
- Cum evaluați impactul factorilor (libertatea media, concurența politică, lupta împotriva corupției, protejarea drepturilor omului, calitatea ONG-urilor etc.) asupra calității democrației în Republica Moldova?
- De ce credeți că mulți cetățeni votează pentru liderii autoritari și nedemocratici?
- Ce ar contribui la îmbunătățirea calității democrației în Republica Moldova?

Rezultatele cercetării vor fi incluse în raportul de stare a democrației în Republica Moldova, care va fi prezentat în iunie 2020. Raportul își propune să ofere informații utile părților interesate de aspectele democrației și să inspire continuarea discuției publice despre modul în care democrația din Republica Moldova poate fi dezvoltată și consolidată.

ANALIZĂ

Cui îi este convenabilă vânzarea „Metalferos”

Autoritățile au anunțat despre privatizarea întreprinderii de stat „Metalferos”, care deține monopolul pe piața de colectare și comercializare a metalelor feroase și neferoase. În ultimii ani, „Metalferos” a fost în centrul mai multor scandaluri, iar procuratura investighează activitatea întreprinderii. Opoziția și majoritatea experților consideră însă că ideea privatizării este proastă.

Întreprinderea de stat „Metalferos” a fost fondată în anul 1995, prin comasarea întreprinderilor sovietice „Vtorcermet” și „Vtorțvetmet”. Compania colectează fier uzat, îl reciclează și îl vinde, inclusiv la export. Ea deține monopolul pe piața deșeurilor din metale feroase și neferoase din Moldova. Volumul exporturilor „Metalferos” este de 250 de mii de tone anual.

Statul deține 78,28% din acțiuni. Celelalte acțiuni aparțin unor persoane particulare: Ala Luca Volc – 5,13% și alte aproape 16,6% din acțiuni sunt în posesia a 329 de persoane fizice, fiecare dintre acestea având mai puțin de 1% din acțiuni.

Capitalul social al întreprinderii este de 3,6 milioane de lei. Valoarea activelor ajunge până la 400 de milioane de lei. Conform raportului anual, în 2018, cifra de afaceri a companiei a constituit 1,45 miliarde de lei, fiind în creștere cu 157,2 milioane de lei comparativ cu anul 2017.

Și profitul „Metalferos” a fost în creștere, atingând cifra de 46,6 milioane de lei, ceea ce înseamnă cu 7,6% mai mult decât în anul 2017.

Compania motivează creșterea vânzărilor prin faptul că în anul 2018, activitatea Uzinei metalurgice din Râbnița a fost stabilă, iar prețurile pentru fierul uzat au fost mai mari decât anul precedent.

Deocamdată este greu de presupus, care va fi prețul de vânzare al „Metalferos”.

De ce compania are o reputație proastă

Piața deșeurilor din metale feroase și neferoase a fost monopolizată încă la începutul anilor 2000. În anul 2002, a apărut Regulamentul cu privire la licențierea acestei activități. Însă condițiile de obținere a licenței erau întocmite în așa fel încât inițial, în afară de „Metalferos”, aproape nimeni nu putea s-o obțină.

Autoritățile au explicat atunci acest lucru prin faptul că trebuie să se facă ordine pe piața metalelor feroase și neferoase, care era în haos. Aceasta i-a permis companiei să se stabilească solid pe piață.

În anul 2010, s-au făcut încercări de a demonopoliza piața, inclusiv cu ajutorul unui proiect de lege care trebuia să schimbe condițiile de obținere a licenței. Însă proiectul așa și nu a fost aprobat.

În septembrie 2019, în întreprindere s-au efectuat verificări, după care a fost deschis un dosar penal pentru „spălare de bani în proporții deosebit de mari” și „folosirea documentelor oficiale false”. Este vorba despre legalizarea metalelor feroase și neferoase de proveniență dubioasă și denaturarea în actele de contabilitate a valorii lor reale, din anul 2015 până în luna iulie 2019.

ANALIZĂ

Care vor fi consecințele

Expertul Veaceslav Ioniță susține ideea privatizării întreprinderii de stat, însă a precizat că acesta ar trebui să fie un proces transparent și numai atunci, acest lucru va permite să fie îmbunătățită situația de pe piața de metale. „Este greu să găsești în Moldova o întreprindere mai controversată decât „Metalferos”. Nu a existat nicio concurență pe piața metalelor. A fost subiectul anchetei parlamentare. Chiar dacă este o întreprindere profitabilă, totuși, cei mai mari beneficiari de pe urma ei nu era statul, cel puțin așa reiese din ancheta parlamentară”, a scris Ioniță.

„Privatizarea acestei întreprinderi ar îmbunătăți mediul concurențial, ar anihila clientelismul politic, ar reduce corupția. Dacă „Metalferos” ar funcționa normal, statul ar avea de câștigat mult mai mult. Dar este extrem de important ca procesul de privatizare să fie unul transparent, competitiv și în interesul public”, a adăugat el.

Despre avantajele privatizării în condiții de transparență a vorbit și ex-ministrul economiei Alexandr Muravschi. Însă el s-a arătat nedumerit, de ce socialiștii, care au pledat mereu pentru prezența statului în economie, doresc să scape de această întreprindere, iar partidele proeuropene de dreapta care, conform doctrinei lor, ar trebui să susțină venirea unui investitor privat pe piață, critică această idee.

Însă ideea privatizării a provocat critici dure din partea deputaților din opoziție. Deputații Partidului „Acțiune și Solidaritate” Dumitru Alaiba, Mihai Popșoi și Dan Perciun consideră că decizia de a vinde „Metalferos” ține de „dorința de a propune compania prietenilor din Rusia”. Parlamentarii consideră că nu poate fi vorba despre niciun fel de liberalizare, iar monopolul pur și simplu va trece în mâini private.

Igor Munteanu, președintele comisiei parlamentare pentru controlul finanțelor publice, este convins că ideea privatizării „Metalferos” are o singură explicație – de a elimina o potențială anchetă serioasă a procuraturii asupra crimelor economice și a fraudelor din comerțul cu metale. Potrivit afirmațiilor lui Munteanu, până la demonopolizare, profitul net al companiilor afiliate „Metalferos” erau de circa \$25 milioane anual. Profiturile erau ascunse de public, în timp ce potențialii concurenți erau anihilați metodic cu ajutorul procuraturii și al documentelor de achiziție. Iar prețul mediu de export era de \$310 pentru o tonă”, a spus președintele comisiei.

Expertul economic Victor Ciobanu este de acord cu Munteanu. El susține că astfel, Dodon dorește „să șteargă urmele”, pentru că din anul 2007, directorul financiar al „Metalferos” a fost un vornicel de la nunta lui Dodon și anume în perioada acestuia, la întreprindere au fost comise cele mai mari escrocherii financiare. În opinia lui Ciobanu, cel mai probabil, privatizarea „Metalferos” va fi primul pas, un fel de acțiune de PR în șirul de privatizări ale proprietăților de stat. „Situația bugetului e jalnică, el trebuie cumpletat cumva”, a concluzionat expertul.

Sursa: Newsmaker.md

Mihai Manoli
Economist

Entitățile publice din Republica Moldova se caracterizează printr-o lipsă a eficienței în activitatea lor

Cum caracterizați situația actuală a întreprinderilor cu capital public din Republica Moldova?

Unul din scopurile esențiale ale administrării proprietății publice este obținerea de profit în beneficiul public. Însă aici avem cele mai mari deficiențe. Din punct de vedere al profitului obținut și rentabilității capitalului propriu, administrarea entităților publice este una defectuoasă. Din cele 50 de entități analizate, doar 38 din ele au înregistrat profit în anul 2018. Iar pierderile înregistrate de celelalte 12 entități a fost de 423 milioane lei, din care 414422317 lei sau 97,87% din pierderi revin entităților „Calea Ferată din Moldova” - 12,57%, SA „RED Nord-Vest” - 14,73%, SA „Termoelectrica” - 17,02%, ÎS „Air Moldova” - 53,64%. Profitul înregistrat în anul de gestiune 2018 a constituit 535.361.681 lei, din care 262.366.383 lei sau 49% a fost asigurat de către SA „Moldovagaz”. Entitățile de pe pozițiile 2-9 din clasificare, entități proprietate publică, asigură 45,71% din tot profitul obținut de entitățile analizate.

Dacă analizăm indicatorii sustenabilității financiare, a entităților publice, pentru perioada anilor 2015-2018, atunci depistăm numai două entități din topul celor 5 după mărimea activelor, vânzărilor și profitului în fruntea clasamentului: S.A. „Metalferos” și Î.S. „Centrul Național pentru Frecvențe Radio”.

Unul din liderii acestui clasament, privind profitul încasat, S.A. „Metalferos” (locul III), care și în clasamentul sustenabilității financiare este prezent, în intervalul anilor 2015-2018, corespunzător pe locurile 3;2;1;1. Însă rezultatele înregistrate sunt datorate nu atât managementului, cât avantajelor legale pe care le deține. Altfel spus, eficiența acestei entități este în mare măsură bazată pe limitarea concurenței și distribuția rentabilității entităților private, din acest sector, către entitatea de stat „Metalferos”.

OPINIE

Cât de sănătoase financiar sunt entitățile cu capital de stat?

Din punctul de vedere al sustenabilității financiare, a entităților, în funcție de proprietar, au fost efectuate mai multe studii în Republica Moldova, inclusiv și actualul studiu cu participarea INEKO, care au stabilit, că în ansamblu, „sănătatea financiară” a entităților proprietate publică, pe parcursul perioadei anilor 2015-2018 nu a înregistrat o tendință pozitivă. Despre acest fapt mărturisesc rezultatele clasificării, conform sustenabilității financiare, pe parcursul a patru ani de gestiune, pentru cinci cele mai mari entități proprietate publică, după mărimea activelor deținute în proprietate.

Astfel, rezultatele analizei, pentru anii de gestiune 2015-2018, demonstrează o lipsă a evoluției, schimbării spre bine a „sănătății financiare”, a entităților date, practic toate sunt poziționate la coada clasamentului.

Cum vedeți situația entităților de stat în viitorii ani?

Se simte o necesitate de schimbare, regândire a sistemului de administrare a entităților din proprietatea statului. Principalele deficiențe ale managementului entităților de stat sunt constatate, în multe cazuri, și de Curtea de Conturi, controlorii Inspecției Financiare. Acestea se manifestă în mai multe domenii, precum:

- Problema ineficienței în achiziții.
- Managementul defectuos al activelor este o altă categorie, care se manifestă prin neexploatarea acestora după destinație, neutilizarea echipamentului procurat și defectarea acestuia din cauza condițiilor inadecvate de păstrare. Din această categorie face parte și managementul inadecvat al creanțelor, ce duce la lipsa de facto a mijloacelor financiare și atragerea surselor de finanțare din exterior.
- Remunerarea nejustificată a personalului.
- Reglementarea nerezonabilă a veniturilor. Unele entități de stat nu sunt percepute ca entități ce au drept scop generarea profitului, chiar dacă activează în condiții de eficiență maximă, ci ca entități prin intermediul cărora organele centrale de specialitate încearcă să rezolve anumite probleme sociale.

Ce soluții recomandați pentru sporirea transparenței entităților de stat din Moldova?

Experiența demonstrează, că statul nu este cel mai eficient agent economic și cel mai bun gestionar al patrimoniului, astfel, nu există raționamente serioase pentru menținerea unor active cu potențial economic înalt în proprietatea statului. Dacă nu mizăm pe privatizare pentru a schimba situația, atunci ar fi cazul de analizat și adus în concordanță cu practica internațională a conținutului legislației naționale, în primul rând a legii cu privire la societățile pe acțiuni.

Aspectul eficienței administrării entităților, fondate și administrate de către stat, este abordat și tratat diferit. Instituțiile internaționale, precum Fondul Monetar Internațional și Banca Mondială consideră că cea mai bună soluție este privatizarea acestor întreprinderi. În același timp, OECD și mulți experți internaționali susțin că entitățile cu cotă de stat au potențialul de a deveni, practic, la fel de eficiente ca și întreprinderile cu capital privat în cazul când la baza acestora sunt puse niște principii de administrare corporativă corespunzătoare, care includ stimulente sănătoase pentru persoanele implicate în administrare.

Este necesară promovarea în actele normative naționale a viziunii noi asupra guvernantei corporative. Guvernanta corporativa funcționează pe baza unor principii, considerate ca stâlpi ai bunei guvernări, și anume: integritate; transparență; răspundere; competență.

**Pentru conformitate
Ana-Maria Veverița**

EXPERIENȚA SLOVACIEI

Este aprilie 2019, iar câteva limuzine scumpe sunt parcate în fața unui hotel de lux, lângă granițele Slovaciei, Cehiei și Austriei. Întâlnirea Asociației companiilor de aprovizionare cu apă are loc în acest hotel, iar flota de mașini și-a condus managerii de top acolo. În ciuda dreptului de proprietate publică asupra companiilor, prețul unor limuzine pentru directorii generali este surprinzător de mare. Cu toate acestea, suma plătită pentru una din aceste mașini este aproape ireală.

Povestea din spatele unei limuzine

Compania de aprovizionare cu apă din Bratislava ar trebui să plătească un preț incredibil de 125 000 de euro pentru o închiriere de patru ani a unei mașini marca Volkswagen Touareg și serviciul și asigurare a acesteia. Compania a închiriat mașina în mod ineficient de la întreprinderea sa filială, care a fost parțial privatizată de controversatul om de afaceri Ivan Kmotrík. Dacă compania ar fi cumpărat mașina, acestea ar fi salvat zeci de mii doar în acest caz particular, iar mașina ar fi rămas în posesia lor.

Din fericire, contractul a fost anulat după criticile experților de la Transparency International Slovacia. Dezvăluirea tranzacției netransparente a făcut parte din cercetările legate de clasamentul de transparență a celor mai mari 100 de companii slovace deținute de sectorul public. Cea de-a treia ediție a clasamentului este formată din 57 de indicatori iar unul din acestea au inclus analiza companiilor (nu numai companiile de aprovizionare cu apă, ci toate cele 100 de companii din clasament) care au oferit informații despre mașinile oficiale utilizate de directorii lor generali.

Transparency International Slovacia a publicat rezultatele analizei, inclusiv cazul companiei de aprovizionare cu apă din Bratislava, în septembrie 2019. La acel moment, noul primar al orașului Bratislava, Matúš Vallo și noua sa echipă au inițiat inspecția la furnizorul de apă. Șase săptămâni mai târziu, controlorul șef a dezvăluit și un nivel mai mare de ineficiență. Drept rezultat, controlorul a dezvăluit schema, în care compania-mamă a plătit chiria în sumă de 242 de mașini întreprinderii sale filiale. Dacă ar fi închiriat mașinile pe o piață deschisă, compania ar fi economisit peste 4,5 milioane de euro doar în trei ani. Schema este deja sub cercetarea penală a poliției slovace.

Acest caz a confirmat din nou, cât de eficiente pot fi activitățile societății civile în combinație cu o abordare reală și transparentă a autorităților relevante. Mai mult, noul primar al orașului Bratislava și-a îndeplinit angajamentul electoral și a desfășurat procedurile de selecție deschisă ale managerilor de top din toate companiile municipale. Candidații au fost nevoiți să-și dezvăluie CV-urile profesionale, elaborarea planurilor de afaceri și au trecut prin audierile publice și prin evaluarea comisiilor de experți.

EXPERIENȚA SLOVACIEI

O altă nouă practică implementată în întreprinderile municipale din Bratislava a fost conectarea remunerațiilor managerilor cu KPI-urile companiei (indicatorii cheie de performanță). Această măsură, bine cunoscută din sectorul privat, este încă folosită foarte rar în companiile publice slovace.

Am observat un progres remarcabil și în alte câteva companii. În special în compania de stat Tepláreň Košice, care a devenit cea mai transparentă companie slovacă deținută de sectorul public. Această companie energetică a început să își publice planurile de criterii de performanță și respectarea lor, CV-urile managerilor și salariile acestora, procesele verbale de la Adunarea Generală sau informații despre subvenții și sponsorizări furnizate de companie.

Cu toate acestea, imaginea în întregime dezvăluită datorită clasamentului nu este încă satisfăcătoare. Nivelul de transparență al companiilor publice slovace a atins doar 40%, iar unele probleme vechi nu au dispărut încă. De exemplu, multe companii încă utilizează excepții în Legea privind libertatea informațiilor și refuză să publice detalii despre contractele sau salariile importante ale managerilor lor. De asemenea, lipsesc strategiile și sistemele anticorupție pentru soluționarea practicilor neloiale. Și am putea continua și mai departe.

Michal Piško,
Transparency International
Slovacia

Evident, misiunea Transparency International Slovacia în acest domeniu nu a fost încheiată aici și ar trebui să începem să ne gândim încet la următoarea ediție a clasamentului de transparență al companiilor publice. Poate că ar fi o idee interesantă să începem încă o dată undeva lângă granițele Slovaciei, Cehiei și Austriei.